

ÖNCEKİLERİN
MASALLARI
(Esâtîru'l-Evvelin)

“HANGÂH”

Çınar Ata

ÖTÜKEN

Serin serin tan yelleri estiğinde,
Sakallı boza çalan çayır kuşu öttüğünde,
Sakalı uzun müezzin ezan okuduğunda,

Büyük cins atlar sahibini görüp homurdandığında,
Aklı karalı seçilen çağda,
Göğsü güzel koca dağlara gün vuranda,
Bey yiğitlerin kahramanların birbirine koyulduğu çağda,
Sabahın ilk aydınlığında¹,

Kalem yazdı mürekkebi dahi kurudu.²

... iman edenlerin,
Allah'ın ve haktan inmiş olanın
Zikri için
Kalplerinin
“saygı ve korku ile yumuşaması”
Zamanı gelmedi mi?³

Azlar'a hediye edilmiştir.

Mavi Sağ

Eyel Hak

Mazaret Alayi

Çile Hane

Baharlar Hanesi

Alem-i

Burçuk

Kıvrak Gağanlar
Yurdu

Ötüken
Ormanları

Karakurum

Mero

Almedrese

Bütün Yolculuklar
O'nda Vahayet Bulur!

İÇİNDEKİLER

Takdim/ 13

•

Çınar Ata Söylemiş, Görelim Ne Söylemiş/ 19

•

Bast-ı Zaman Tayy-ı Mekân/ 27

•

Ellerine Kırağı Düşürülenler/ 33

•

Düğümleri Çözeni Yakalamak/ 41

•

Sana Aşağılık Bir Fetih Verdik/ 53

•

Bab-ı Esrar'a Selam Olsun/ 81

•

Mağaradaki Müjde/ 105

•

Can Yakıcı Azap/ 117

•

Ölümün Görmediği/ 135

•

İfrat Tefrit ve Orta Yol/ 159

•

Kervandaki Muhafız/ 169

•
Sofradaki Düğüm/ 179

•
Ak Medrese ve Çekey/ 197

•
İftira ve Kısas Anıtı/ 211

•
Derun ve Kırk Kızlar/ 239

•
İzahlar/ 249

•
Sonnotlar / 285

TAKDİM

ÇINAR ATA'nın uzun bir yolculuğa çıktığını zannediyorum. Tarihimize bakınca, belli bir dönemden beri aydınımızın bize yabancı olduğunu görürüz. Cemil Meriç'in deyimiyle Avrupa'nın yeniçerileridir. Son dönemlerde milletimiz değişik sarsıntılarla kendine gelmeye başladı, az da olsa aydınını yetiştiriyor. Fakat bu aydınların bazıları millî hassasiyeti baş tacı ediyor; İslam'ın duyarlılığına bigâne kalıyor; bazıları da İslam'ın meselelerini ön plana çıkarıyor, millî meseleler onun içinde kayboluyor. Hâlbuki Talas Savaşı'ndan sonra Türklerin kalbi Müslümanlığa akmaya başlamış, tarihimiz İslamî hassasiyetle yoğurulmuştur. Karahanlılar döneminde Satuk Buğra Han'ın gayretiyle Türklerin büyük bir kısmı Müslüman oldu. Ondan sonra bizim tarihimizin bir tarafı İslam'dan önce gelen uygarlığımıza oturdu, diğeri de Mekke ve Medine'den gelen İslam'ın nefesiyle derinleşti. Şu cümle sık sık medeniyetimiz için tekrarlandı: "İslamiyet bizim ruhumuz, Türklük ise bedenimizdir." Rahmetli Osman Yüksel Serdengeçti'nin dergisinin kapağında şöyle bir cümle vardı: "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman'ız." Dolayısıyla medeniyetimizin iki yüzü vardır. Tarihî kök itibarıyla birisi millî, diğeri İslamî; yani insanîdir. İslamiyet, milletimizin değerler sistemini oluşturur; Türklük de tarihî boyutunu teşkil eder.

Çınar Ata, medeniyetimizin bütün boyutlarıyla kitabına başlamış. "Esatirü'l Evvelin" diyerek öncekilerin masallarıyla Kur'an'a yapılan bühkanı ele almış, büyük bir vukufle ese-

rinde ters yüz etmiştir. Medeniyetimizin mihrakı olan Rab-bül-âlemin'i odak noktası yapmış, İslamî bir hassasiyetle bu geleneksel cümleyi zikretmiştir: “Rabbim, ay ve güneş durdu-ğu müddetçe Efendimiz Muhammed’e salât ve selam eyle. Onun ve ehl-i beytinin ruhuna bu kitabı yazanın okuyanların selamını ulaştır.” Ardından da insanlığın yüzünü görmesi için bir ayna icat etmiş: “Körüm ama insanlar kendilerini görsün diye aynalar yapıyorum. Ötüken Ormanı'nın derinliklerin-de, yaşlı ormanın Ata Çınarıyla karşılaştım. Ondandır sırlar hıfzettim. Sırlarını taşımam karşılığında bana adını verdi. O sırları camlara sıvadım, deryadan büyük aynalarım oldu... Elestu'bi Rabbikum nidasındaki acıya denk bir acı... Ölüler pazarındaki dirilere götürdüm aynalarımı sunmak için...” İşte burada milletimizin geleneksel başkenti Ötüken'in adını zikre-derek İslam medeniyetine doğru giriyor: “Aynada gördüğüm sen misin, ben miyim?/ Sus ve artık sorma/ Yapacak bir şey yok.../ Haydi, öncekilerin masallarıyla (!) esatir'ül evvelinle (!) hemhal olma mevsimi başlar...”

İslamiyet'te devlet çok lüzumlu bir kavramdır, ümmetin selameti, eğitimi, özgürlüğün varlığı ve sınırlandırılması; hal-kın savunması çağın şartlarına göre devletin vazifesi olmalıdır. Bunun için Hz. Enes'ten bize ulaşan hadisten de devletin ne kadar önemli olduğu anlaşılıyor: “Devlet Başkanı, Allah'ın yeryüzündeki himayesidir. Sizden birisi bir ülkeye varır da orada devlet başkanı olmazsa, (orada) oturmasın, çıksın...” Kitapta sarayın çatısında devlete dair bir kıssa zikrediliyor: “Develerim kaybolmuş, arıyorum Sungur Ağa, sen delevrimi gördün mü?” Karşısındaki şu cevabı verir: “Gecenin bu saatinde damda devenin işi ne? Sarayın damında senin de-ven ne gezer?” Birincisinin cevabı sert olur: “Sen bu kadar pisliğin içinde nasıl Allah'ı arıyorsan, biz de damda devamızı arıyoruz.” İslam'da devletin başına gelen âdil olmalı, susuz karıncanın hesabını azgın filden sormalı; kendisi dâhil olmak üzere bütün yakınları için sorumluluk duygusu bulunmalı,

ümmetin meselelerini kendi konusu olarak değerlendirmelidir. Maalesef İslam devleti, uzun bir zamandan beri ümmete yol gösterici olmaktan çıkmış, adeta onun üzerinde yük olmuştur.

Çınar Ata, anladığımızı göre, bizim kültür havzamızı ortaya koyan, sembollerle izah edilen postmodern bir roman kaleme aldı; bu kitabı okuyan herkes kendine göre idrak edecektir, bilgi dağarcığında ne kadar birikim varsa o kadar derinliğine vâkıf olacaktır.

“İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar.” hadisi bu dünyayı ve ahireti ne kadar güzel tarif ediyor; demek ki insan ölünce bir başka dünyaya doğar. Bu hadis adeta medeniyetimizin ruhudur. İnsanoğlu nereden geliyor, nereye gidiyor, varlığın aslı nedir soruları Batı felsefesinin çözülmez problemlerindedir. Bu soruların cevapları medeniyetimizde gizlidir, fakat yıllarca harplerle, yoksulluklarla boğuşmaktan çağın maddî ve mânevî meselelerine uzak kaldık. Şimdi ise sulh içinde meselelerimizi halledersek insanlığın ihtiyacı olan metafizik derinliğin şifrelerini bizim milletimiz çözecektir.

İslamî şuurla yetişmiş aydın gençlerimizi görünce Yunus Emre'nin “Bu dünyadan gider olduk/ Kalanlara selam olsun/ Bizim için hayır dua/ Kılanlara selam olsun” deyişiyle gözümüz arkada kalmadan Rabbül-âlemin'in rahmetine gönül huzuru ile kavuşacağız.

Mehmed Niyazi ÖZDEMİR

İSAM

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi

ÇINAR ATA SÖYLEMİŞ, GÖRELİM NE SÖYLEMİŞ:

Allah Allah demeyince işler düzelmez, kadir Tanrı vermeyince er zenginleşmez. Ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez, ecel vakti ermeyince kimse ölmez. Ölen adam dirilmez, çıkan can geri gelmez. Bir yiğidin kara dağ yumrusunca malı olsa; yığar, toplar, talep eyler, nasibinden fazlasını yiyemez. Gürüldeyip sular taşsa deniz dolmaz. Kibirliklik eyleyen Tanrı sevmez, gönlünü yüce tutan erde devlet olmaz.⁴

Hamd, şükür, minnet ve sonsuz övgü Allah azze ve celle'yedir ki; O, yücelik ve sonsuz kudret sahibi tek padişah'tır. Söze kadim olan Allah'ın adı ile başladım. Yaratan yetiştiren, öldüren sahibim, efendim O'dur.⁵ Yüce Rahman! Kimse bilmez, nicesin? Ulu Rahim, Sen anadan doğmadın, Sen atadan olmadın, kimsenin rızkını yemedin, kimseye güç etmedin, her yerde teksin, ey Melik yücelerden yücesin!

Âdem Peygamber'e sen taç giydirdin, şeytana sen lanet kıldın, bir suçtan ötürü kapından sürdün, çıkardın! Nemrut göğe ok attı, Kuddüs Sen'sin! Ululuğuna sınır yok, Sen'in boyun, posun yok, gövden yok, atan yok. Vurduğunu büyütmeyen ulu Allah, yüceltiğini göğe kaldıran görklü Tanrı, kızdığını yere çalan güç yetmez Allah, birliğine sığındım Çalabım, güçlü Hüda yardım senden, Kara donlu nefsim at teperim, işimi sen onar!⁶

Rabbimiz Ay ve Güneş durduğu müddetçe Efendimiz Muhammed'e salât ve selam eyle. O'nun ve ehl-i beytinin ruhuna bu kitabı yazanın ve okuyanların selamını ulaştır.

Ey âdemoğlu, Zümrüdü Anka sırtında kırk gün, kırk gecedir bize gelmek için yol almaktasın. Bizi aklından geçirdiğin ilk andan itibaren biz de seni beklemekteyiz. İzimizi nasıl buldun? O dehşet veren çığlığıyla Çütre mi çağırıldı seni rüyalarında? Kim bilir belki de bu izleri Babı Esrar bırakmıştır, yamacımıza gelesin diye! Aslan Baba yer altından asasıyla uyandırmış da olabilir kalbini. Bayındır Han'ın o muhteşem ordusunu, 'kendisine asla karşı koyamayacakları ordusunu' takip edip gelmiş de olabilirsin. Varsın olsun, neyse buradasın ya...

Ey ehli kitap, O *isteyerek veya istemeyerek gel*⁷ dedi. Sen de geldin, şükür ki geldin.

Hoş geldin!

Ey huzura ermiş kul, önce şu maşrapadan bir yudum ab-ı hayat iç, kendine gel. Burada dirileri öldürüyor, ölüleri diriltiyoruz. Mavi Dağ'ın havası serindir. Kırk kızların kaz tüyünden dokuduğu şu kaftanı giy ki üşütüp *kalbin hasta olmasın*. Sana anlatacağım bu masal (!) ne kadar sürececek bilemiyorum?

Mavi Dağ'ın zirvesine ayaklarını bastığın andan itibaren zaman ve mekân şu pınardan çıkan serin sular gibi buhar olup uçtu, unutma. Artık zaman da mekân da avuçlarımızın içinde, nereye bakmak istersek onu senin önüne sereceğiz. Kâh Mekke'de Resulullah'ın mecidinde, onun arkasında saf tutacak kâh İmam Ebu Hanife'yle birlikte zindanlarda işkence görecekiz. Benimle ne kadar kalacağına benim müsaadem değil, senin *gönlünün genişliği* ve *nasibin* karar kılacak.

Önce sana kendimi tanıtayım, hemhal olalım. Ben hakikati arayan biçareyim. Gözleri âmâ olan bir aynacıyım. Körüm ama insanlar kendilerini görsün diye aynalar yapıyorum. Ötüken Ormanı'nın derinliklerinde, yaşlı ormanın Ata Çınarıyla karşılaştım. Ondan sırlar hıfzettim. Sırlarını taşımam karşılığında bana adını verdi. O günden bu yana

beni arayanlar Çınar Ata diye çağırdılar. O gün bu gündür Kendimi de adımlı da unuttum. O sırları camlara sıvadım, deryalardan büyük aynalarım oldu. Aynada gördüklerim kalbimi acıttı. *Elestü bi Rabbiküm* nidasındaki acıya denk bir acı! Biraz da kalbime sır sürdürdüm, acısı belki diner diye. Bu sefer gönlüme *aşk* diye bir *dava* bulaştı.

Ölümler pazarındaki dirilere götürdüm aynalarımı sunmak için. Hepsi sır yüklüydü. Seni de buraya o pazardan gönderdiler sanırım! Üzerinde hâlâ nefis kantarının kokusu var. İlk işimiz o kokuyu Reyhanla yıkamak olsun inşallah. Sır tutabilir misin? Sana sırlar öğreteyim mi? En son Nesimi'ye, Hallac'a, Şems'e öğretmişim sırlarımı. Başlarına hiç de iyi şeyler gelmedi, benden sonra başları yerine gelmedi mi desem? Fesuphanallah! Sana eski, çok eski bir *evvel ve ahir* nağil (!) anlatacağım. Beni hiç *ses çıkarmadan* dinleyebilecek misin?

Bu masal öyle okuyarak anlaşılmaz, dinleyerek bilinmez. Eğer bu destanı yaşamak istersen gözlerini kapatacak, pir ne derse onu duyacak, *el tutacak*, kabul edeceksin. Ata Baba ne verirse onu yiyeceksin. Kadim sır kitapla, sözle, dinlemeyle öğrenilmez bileceksin. Kitabın içindeki kitabı arayacak, bulduğunda kimseye, kendine bile, söylemeyecek derhâl unutacaksın.

Bu lokma nasiptir, her gırtlaktan geçmez göreceksin! Sırlı kuğuların kanadına binip Ötüken'de Dedem Korkut'un yanına giderken elimi bırakacak olursan; Gayya Kuyularına düşeceksin. Ben de, ip de O'nunuz, sıkıca *O'nun ipine sarıl*.

Ey biçare, beni Hallac'ın asıldığı darağacında gelip bulabilirsin. Gelecek misin? Hallac yalnızlığı sevmez, onu darağacında yalnız bırakmayalım. Ayrılma yanımdan, dur uzaklaşma. Elimi sakın bırakma. Ben de hiçbirini yalnız bırakmadım. Derimizi beraber yüzdüler! Her koyun kendi bacağından asılıyormuş, ne büyük yalan! Sürüdeki her ko-

yun için beni astılar. Şu derisi yüzülen de sen değil misin? *Kişi sevdiğiyle berabermiş*⁸; kabul buyurursa biz O'nun sevgilisini Kâlû-belâ'da sevmiştik. O'nu sevmek de bilmek de sadece sevgilisine mahsus sanatmış vesselam.

Haydi, tut elimi kapa gözlerini, *bast-ı zaman tayy-ı mekân* olalım. Binlerce yıl öncesine Kâbe avlusuna götüreceğim seni. Sus ve sessizce dinle oradakilerin konuşmalarını.

*Onlar sağır, dilsiz ve kördürler. Artık onlar dönemezler.*⁹ Kâbe avlusunda şu gördüğün ibretlik bahtı kara ne diyor? Nimetlere boğulan nankörü görüyor musun? Bak dinle kara kalbi neler vehmediyor!

Nedir bu Hira'dan gelen ses?

Kulaklarınla duydun mu? Bak sen de gör, canı çıkasınca ölçtü biçti; nasıl ölçtü biçtiyse!.. Yüzünü ekşitti, dolandı, sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı...

- Esâtîru'l-evvelin; hurafeler, dedi.

Nedir bu esâtîru'l-evvelin bilir misin?

Ben söyleyeyim sana.

Söylemek için değil dinlemek için geldin.

Öncekilerin masallarınıdır esâtîru'l-evvelin.

O gün *indirilen* masalın (!), nağlın (!)

İlk anlatıldığı yere gidelim şimdi de.

Zaman ve mekânı aşır bak seni nereye götüreceğim.

Her mahlûkat bize secde ettiği o an,

Her baş yere kapanmışken, içimize ruh üflenirken,

Biz de bize secde edenlere bakarken

Kibrine kul İblis bizim sırrımızı öğrenmiş...

Ruh üflenirken bizi izlemiş.

Biz de bizi izleyen gözlerinden onu izledik, görüyor musun?

Ruhu üfleyenin ve ruh üflenenin,

Olan ve Olduranın tek mekânında,

İnsan-ı kâmil yontucusunun sanatını bellemiş...

Gülerim onun yalancı kovulmuş *hâline*.

Şeytanın sırlarını da ben sana öğreteceğim.

*Korkma, muhakkak sen üstün geleceksin.*¹⁰

Onun ve nefsin tüm zayıf yanlarını anlatacağım sana.

Ayna mı?

O da ne ki?

...

Aynada gördüğün sen misin, ben miyim?

Sus ve artık sorma...

Yapacak bir şey yok...

Haydi, *Öncekilerin Masalları*'yla (!)

Esâtîru'l-Evvelin'le (!) hemhâl olma mevsimi başlasın.